

ВИДИ ЕКОЛОГІЧНИХ РИЗИКІВ ТА УПРАВЛІННЯ НИМИ В УМОВАХ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

© Т. Розбицька, В. Костюк, 2017

Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна

Харчові підприємства виявляють усе більшу зацікавленість у досягненні та демонструванні своєї політики, пріоритетність якої визначається впливом своєї діяльності, продукції чи послуг на довкілля. Це зумовлено створенням більш суворих вимог законодавчих актів, розвитку економічної політики та інших заходів, спрямованих на охорону довкілля, а також в умовах зростання стурбованості зацікавлених сторін стосовно екологічних проблем і проблем забезпечення сталого розвитку [3].

Харчові підприємства як чинник екологічної небезпеки залежно від шляхів здійснення негативного впливу на навколишнє природне середовище можуть бути безпечними та небезпечними (агресивними). Небезпечні харчові підприємства не здатні забезпечувати 100% використання ресурсів, часто перевищують норми гранично допустимих викидів (скидів) шкідливих речовин у довкілля, накопичують токсичні відходи. Також на підприємствах харчової промисловості можуть виникати надзвичайні ситуації техногенного характеру, що обумовлюється зберіганням на їх території і використанням у технологічному процесі небезпечних речовин. У такому випадку підприємства є джерелом потенційної екологічної небезпеки.

Забезпечення екологічної безпеки на рівні харчового підприємства передбачає управління екологічними ризиками протягом усього циклу існування підприємства відповідно до сукупного ризику екологічних небезпек.

Екологічний ризик — це оцінка на всіх рівнях – від локального до глобального – вірогідності появи негативних змін у довкіллі, викликаних антропогенним чи іншим впливом. Під екологічним ризиком також розуміють можливу міру небезпеки заподіяння шкоди довкіллю у вигляді можливих втрат за зазначений час [1].

Розрізняють наступні види екологічного ризику:

- прийнятний екологічний ризик – це ризик, рівень якого виправданий з точки зору як екологічних, так і економічних, соціальних та інших проблем у конкретному суспільстві і в конкретний час;
- гранично допустимий екологічний ризик – максимальний рівень прийнятного екологічного ризику. Він визначається за всією сукупності несприятливих екологічних ефектів і не повинен перевищувати допустимі рівні незалежно від інтересів економічних або соціальних систем;
- незначущий екологічний ризик – мінімальний рівень прийнятного екологічного ризику. Визначається як 1% від гранично допустимого екологічного ризику;
- індивідуальний екологічний ризик – це ризик, який зазвичай ототожнюється з імовірністю того, що людина в ході своєї життєдіяльності зазнає несприятливого екологічного впливу.

Індивідуальний екологічний ризик характеризує екологічну небезпеку в певній точці простору, де знаходиться індивідум, тобто характеризує розподіл ризику у просторі. Це поняття може широко використовуватися для кількісної характеристики територій, на які мають вплив негативні фактори.

Розрізняють три складові екологічного ризику:

- оцінка стану здоров'я людини і можливого числа жертв;
- оцінка стану біоти за біологічними інтегральними показниками;
- оцінка впливу забруднюючих речовин на людину і довкілля.

Важливою складовою оцінки ризику є ідентифікація небезпек. Основне її завдання полягає у виявленні (на основі інформації про об'єкт, результатів експертизи й досвіду роботи подібних систем) і докладному описі всіх властивих системі небезпек.

За останнє десятиліття у міжнародній практиці були розроблені та впроваджені стандарти щодо вирішення проблем охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів.

До основоположних стандартів у сфері екологічного управління належать стандарти серії ISO 14000, які допомагають зменшити тиск виробничої діяльності на довкілля впровадженням екологічно орієнтованих методів керування[2]. Стандарт містить перелік рекомендованих процедур, а саме:

- виявлення екологічних аспектів діяльності підприємства;
- ідентифікація законодавчих і нормативних актів, а також інших документів, що визначають екологічні вимоги до діяльності підприємства, та забезпечення доступу до них;
- навчання персоналу;
- обмін інформацією (комунікації);
- створення системи власних документів екологічного менеджменту та забезпечення контролю за нею;
- контроль за дотриманням екологічних вимог на робочих місцях (виробничий екологічний контроль);
- прогнозування потенційних аварійних ситуацій та визначення необхідних дій персоналу в цих ситуаціях;
- моніторинг та вимірювання екологічних показників діяльності підприємства;
- оцінка відповідності фактичних екологічних показників встановленим вимогам;
- визначення прав і обов'язків осіб, що беруть участь в екологічному менеджменті, і їх відповідальності при виявленні невідповідностей екологічних показників установленим вимогам і нормативам;
- проведення аудитів системи екологічного менеджменту.

Розвиток харчової промисловості в Україні в сучасних умовах супроводжується зростанням її техногенного навантаження, внаслідок використання небезпечних речовин.

Для аналізу ризику, встановлення його припустимих меж у зв'язку з вимогами безпеки і прийняттям управлінських рішень необхідна: наявність інформаційної системи, звітність про передбачувану господарську діяльність, експертиза безпеки і складання альтернативних проектів, розробка техніко-економічної стратегії збільшення безпеки та складання прогнозів екологічних ризиків, і аналітичне визначення рівня ризику.

Стандарт ISO 14001 встановлює вимоги до системи екологічного менеджменту, що дозволяють будь-якому підприємству сформулювати екологічну політику і мету відповідно до вимог природоохоронного законодавства своєї країни.

1. ДСТУ ISO 14001: 2006 Системи екологічного управління. Вимоги та настанови щодо застосування. - К.: Держспоживстандарт України, 2006. – 19 с.
2. Костюк О.Д. Екологічні аспекти виробництва молочної продукції в ринкових умовах // Науковий вісник Національного аграрного університету. – 2007. – № 110. – С. 127-130.
3. Запольський А.К. Екологізація харчових виробництв / А. Запольський, А.Українець. – К.: Вища школа, 2005. – 423 с.